

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýľovou, Ph. D. ve věci

žalobce: **Ing. R. Š.**
bytem X

proti

žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 10. 2023, č. j. RN-X,

takto:

- I. Žaloba **s e z a m í t á**.
- II. Žalobce **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalované **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce podal dne 31. 10. 2022 žádost o zvýšení starobního důchodu o částku za vychované děti podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v relevantním znění („zákon o důchodovém pojištění“). Tuto žádost zamítla žalovaná rozhodnutím vydaným v prvním stupni dne 15. 8. 2023, neboť nebyly splněny podmínky čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a

zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů („zákon č. 323/2021 Sb.“). Proti prvostupňovému rozhodnutí podal žalobce námitky, které žalovaná zamítla rozhodnutím ze dne 3. 10. 2023, č. j. X („napadené rozhodnutí“). Proti nepřiznání výchovného se žalobce brání touto žalobou.

2. Žalovaná dospěla v napadeném rozhodnutí při posouzení podmínek zákona č. 323/2021 Sb. k závěru, že nebylo prokázáno, že by žalobce o své dvě děti před dosažením jejich zletilosti pečoval v největším rozsahu. V největším rozsahu o děti osobně pečovala jejich matka, a to od jejich narození po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, tj. v období, kdy jeden z rodičů musí o děti celodenně pečovat, což má negativní dopady na možnosti jeho výdělku. V případě žalobce nedošlo v období od narození dětí do jejich zletilosti k poklesu jeho vyměřovacích základů. Ve věci nebylo zpochybňováno, že žalobce o děti pečoval osobně do jejich zletilosti nejméně po dobu deseti let, péče v největším rozsahu však prokázána nebyla. Skutečnost, že manželka žalobce zemřela, nárok na výchovné žalobce nezakládá.

II. Žaloba

3. Žalobce považuje napadené rozhodnutí za nesprávné. Nutno pro pořádek uvést, že žalobce požadoval zrušit pouze rozhodnutí žalované vydané v prvním stupni, proti němuž ale podal námitky a rozhodnutí o námitkách k žalobě přiložil. Předmětem přezkumu je tedy (v souladu s pravidly přezkumu rozhodnutí správních orgánů) primárně toto rozhodnutí.
4. Žalobce uvedl, že jeho manželka zemřela 7. 9. 2019, ještě před platností zákona o výchovném. Při takovém skutkovém stavu považuje za nesprávné poměřovat, kdo ve větší míře utrpěl výchovou dětí. Postup žalované je diskriminační a nemá oporu v zákoně. Také je v rozporu s dobrými mravy.
5. Zákon podle žalobce jasně uvádí, že výchovné obdrží jeden z rodičů. Výchova dětí měla samozřejmě na manželku žalobce větší finanční dopad, ale dopad byl na celou rodinu. Příjmy byly společné, finanční dopad byl tedy i na žalobce. Manželka žalobce po většinu života intenzivně pracovala a výchova dětí měla dopad i na kariéru žalobce, protože se v péči o děti a domácnost střídali. Nepřiznání výchovného považuje žalobce za diskriminační nejen vůči sobě, ale i vůči svým dětem, a to ve srovnání s dětmi, za jejichž výchovu bylo výchovné vyplaceno.
6. Z uvedených důvodů žalobce navrhl, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a zavázal správní orgán vydáním rozhodnutí nového v souladu se zákonem.

III. Vyjádření žalované, replika žalobce a duplika žalované

7. Žalovaná s odkazem na právní úpravu uvedla, že zákon neumožňuje paralelní čerpání, ani (zástupný) „přechod“ výchovného, dojde-li k úmrtí osoby jinak oprávněné. Žalovaná se nemůže od textu zákona, který přiznává výchovné pouze osobě pečující „v největším rozsahu“, odchýlit. Ve srovnání s ostatními občany ve srovnatelné situaci nedošlo k nerovnému zacházení.
8. Žalovaná trvá na tom, že klíčový podíl na výchově dětí žalobce (nar. 1964 a 1959) v rozhodné době žalobce úspěšně neprokázal. Na otázky správního orgánu, jejichž cílem bylo zjistit rozsah péče žalobce, zaslal povšechné vyjádření, rozsah péče ve větším rozsahu, než tomu bylo u jeho manželky, nedoložil. Zákonodárce neklade pro účely přiznání výchovného rovnítko mezi výchovu a výdělečnou činnost. Rovněž nelze opomíjet důvodovou zprávu k právní úpravě výchovného jako jisté výkladové vodítko.

9. V replice žalobce zdůraznil, že jeho manželka nemohla z důvodu úmrtí před platností zákona nabýt žádných práv, nelze proto hovořit o paralelním čerpání nebo postoupení práv. Žalobce je jediný žijící rodič, který vychoval své děti a může žádat o výchovné. Důkazem o výchově je vyjádření jeho dětí, které je založeno ve spise. Posuzování péče ve větším rozsahu je na místě jen tehdy, pokud o výchovné požádá nebo může žádat více osob. Žalobce požádal, aby se žalovaná vyjádřila, zda postupovala stejně u všech vdov a prověřovala, zda se jejich zemřelý manžel nepodílel na výchově dětí ve větším rozsahu.
10. Žalovaná v reakci na repliku žalobce ještě stručně oponovala tvrzení žalobce, že by zákon „jasně uváděl, že výchovné obdrží jeden z rodičů“. Vyjádření dětí žalobce ve prospěch jeho zásadního podílu na výchově nehovoří. Závěrečný požadavek žalobce jde pak mimo rozsah soudního přezkumu a vlastního předmětu řízení.

IV. Posouzení věci krajským soudem

11. Žaloba je přípustná. Podala ji oprávněná osoba (§ 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“) v zákonné lhůtě. O žalobě krajský soud rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť pro tento postup byly splněny zákonné podmínky (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).
12. Žaloba není důvodná.
13. Podstata sporu spočívá v otázce, za jakých podmínek lze přiznat tzv. výchovné a zda žalobce podmínky pro jeho přiznání splnil. Obdobným případem se Krajský soud v Brně zabýval v rozsudku ze dne 11. 6. 2024, č.j. 34 Ad 23/2023-33, kde se věnoval zákonným podmínkám pro přiznání tzv. výchovného na žádost k již přiznanému starobnímu důchodu a rozhodoval při obdobném skutkovém stavu. I v tomto případě se proto soud zaměřil nejprve na zákonné podmínky pro zvýšení starobního důchodu za vychované děti a následně vyhodnotil, zda žalobce tyto podmínky splnil.

IV.a) Podmínky pro přiznání výchovného

14. Výchovné je institutem zavedeným změnou zákona o důchodovém pojištění č. 323/2021 Sb., která byla s účinností od 1. 1. 2023 přijata na podkladě poslaneckého pozměňovacího návrhu (č. 8828, J. Hamáček, sněmovní tisk č. 1230/1, PSP, 8. volební období, 2017-2021, dostupné na www.psp.cz), a vtělena do § 34a zákona o důchodovém pojištění. V případě důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 (jako tomu bylo v případě žalobce) se ve vztahu k výchovnému použijí pravidla čl. II (Přechodná ustanovení) zákona č. 323/2021 Sb.
15. Podle čl. II bod 1 zákona č. 323/2021 Sb. se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně *za každé dítě, které pojištěnec vychoval*, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, a to při splnění dále uvedených podmínek. Toto zvýšení (přiznání výchovného) náleží k procentní výměře starobního důchodu.
16. Podle čl. II bod 3 zákona č. 323/2021 Sb. se podmínky výchovy dítěte pro účely přiznání výchovného posuzují u všech pojištěnců *podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán*, a to i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely přiznání výchovného současně započítat více osobám. *Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu*; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Přiznání výchovného nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu

a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem.

17. Podle čl. II bod 4 zákona č. 323/2021 Sb. dle věty první platí, že *pokud byl důchodový věk stanoven se zohledněním vychovaných dětí, zvýší se starobní důchod o tzv. výchovné bez žádosti*; za vychované dítě se pro účely přiznání výchovného považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku.
18. Podle čl. II bod 5 zákona č. 323/2021 Sb. pak platí, že pokud se nepostupuje dle bodu 4 (přiznání výchovného bez žádosti), zvýší se starobní důchod o výchovné na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V případě starobních důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 lze žádost podat nejpozději do 31. 12. 2024.
19. Žalobci byl starobní důchod přiznán v roce 1992. V tomto období se naplnění podmínky výchovy dítěte posuzovalo podle podmínek uvedených v § 15 vyhlášky č. 149/1998 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení (tj. zákon č. 100/1988 Sb., který byl mj. ve vztahu k právní úpravě starobních důchodů nahrazen s účinností ode dne 1. 1. 1996 zákonem o důchodovém pojištění). I podle této právní úpravy, stejně jako podle právní úpravy účinné před 1. 1. 2023, kdy nabyl účinnosti zákon č. 323/2021 Sb., byla podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, byla podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatilo, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod se považovala za splněnou též, pečovala-li žena o nezletilé dítě a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo b) aspoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.
20. Dikce právní úpravy, která se použije při posouzení žádosti žalobce o přiznání výchovného, tedy vyžaduje pro přiznání nároku na výchovné splnění následujících podmínek:
 - A1) podmínka osobní péče o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti alespoň po dobu deseti roků, *nebo*
 - A2) v případě ujmoutí se výchovy dítěte až po dosažení osmého roku jeho věku podmínka osobní péče o dítě alespoň po dobu pěti roků při kontinuální péči až do dosažení jeho zletilosti, *nebo*
 - A3) v případě úmrtí dítěte staršího šesti měsíců podmínka osobní péče od jeho narození do jeho úmrtí; *nebo*
 - A4) podmínka osobní péče o nezletilé dítě alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod, *a*
 - B) za situace, kdy dítě (od narození po dosažení zletilosti) vychovávalo více osob – podmínka osobní péče *v největším rozsahu*, *a*
 - C) podmínka, že se žadatel vůči dítěti nedopustil úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem.
21. Žalobce považuje za sporný postup žalované, která při posouzení jeho žádosti vyžadovala vedle naplnění podmínky (některé z alternativních podmínek ad A), rovněž naplnění

podmínky ad B). Již gramatický (jazykový) výklad čl. II bod 3 zákona č. 323/2021 Sb. však nevzbuzuje pochybnosti o tom, že pokud dítě do dosažení jeho zletilosti nevychovala pouze jedna osoba, nýbrž osob více (jako tomu bylo v případě dětí žalobce), je třeba zohlednit též podmínku ad B), tj. *vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu*. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely přiznání výchovného současně započítat více osobám. Podmínku „péče o dítě v největším rozsahu“ tedy za situace, kdy podmínku výchovy dítěte v posuzovaném období (tj. od jeho narození do jeho zletilosti) splňuje více osob, nelze dle jazykového výkladu opomíjet.

22. Nicméně s ohledem na skutečnost, že jazykový (gramatický) výklad zpravidla představuje pouze první přiblížení se k vykládané právní normě (viz nálezn Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97), je třeba zohlednit i další metody interpretace práva, z nichž stěžejní bývá výklad teleologický (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2012, č. j. 4 Ads 9/2012-37). Obecně přitom platí, že při výkladu zákona je vždy nutno zohlednit záměr zákonodárce a vyložit jej tak, aby odpovídal rozumnému uspořádání věcí (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 9. 2018, č.j. 10 As 314/2016-71).
23. Z odůvodnění návrhu aplikované právní úpravy vyplývá, že účelem a smyslem výchovného je „posílit důchodové nároky osob, které v průběhu svojí pracovní kariéry zajišťovaly výchovu dětí“ ... a „ocenit osoby, které získaly významnou zásluhu z hlediska budoucnosti financování základního důchodového pojištění tím, že dlouhodobě zajišťovaly výchovu dítěte...“. Jedná se o finanční částku „v pevně stanovené výši (počáteční hodnota je 500 Kč), o kterou se zvýší procentní výměra starobního důchodu pojištěnce (muže či ženy), který zajišťoval výchovu konkrétního dítěte v největším rozsahu. V případě péče o více dětí se tato částka násobí počtem těchto dětí.“ ... „Vzhledem k tomu, že osobami, které výchovu dětí v největším rozsahu zajišťovaly, jsou převážně ženy, docílí se tímto opatřením částečného snížení často kritizovaného rozdílu mezi průměrným starobním důchodem žen a mužů. ... Navrhovaná právní úprava reaguje na skutečnost, že průměrný starobní důchod žen je nižší než průměrný starobní důchod mužů.“
24. Z návrhu nepochybně vyplývá snaha o to, aby výchovné přispělo k narovnání důchodů osob, které osobně pečovaly o děti a tato péče se ve výsledku negativně projevila (s ohledem na nižší výdělky a kratší dobu pojištění) na výši starobních důchodů těchto osob, většinou žen. Z návrhu lze k tomu citovat: „Z hlediska postavení žen a jejich mateřské role ve společnosti je třeba reflektovat objektivní a stěžejní změnitelnou skutečnost, že v jejich případě má výchova dětí závažnější dopad na jejich pracovní kariéru, a tedy i na konečnou výši důchodu. Ačkoliv výchovu dětí nepochybně zajišťují velmi zodpovědně a efektivně i muži, lze kvalifikovaně odhadovat, že u žen dominují ty složky výchovy, které mohly s ohledem na svůj charakter negativně ovlivnit délku doby zaměstnání a výdělky pečující osoby, tj. kdy péče musela být zajišťována „na úkor“ možné pracovní aktivity (ženy pečující o děti ve větší míře vykonávají rutinní a méně finančně ohodnocená zaměstnání, popř. zaměstnání s kratšími pracovními úvazky, která jsou navíc přerušována překážkami v práci z důvodu potřeby péče o dítě). V kariérách mužů se tyto aspekty obvykle nevyskytují a v tomto ohledu je tedy jejich postavení obecně příznivější.“ Tohoto kompenzačního institutu však mohou při splnění zákonných podmínek využít i muži: „nárok na výchovné vznikne i mužům, jestliže zajišťovali výchovu dítěte sami nebo ve větším rozsahu než ženy“.
25. Lze konstatovat, že jazykové znění aplikované právní úpravy se shoduje se záměrem zákonodárce, který zřetelně vyplývá z odůvodnění návrhu této právní úpravy. Je proto na místě závěr, že naplnění podmínky „péče o dítě v největším rozsahu“ je pro získání nároku na výchovné nezbytné v těch případech, kdy o dítě či děti pečovalo více osob. Jinými slovy,

pokud více osob naplnilo podmínku výchovy dítěte, je nutno posoudit, která z těchto osob pečovala o dítě v největším rozsahu. Při splnění ostatních podmínek pak lze nárok na výchovné přiznat. Pro přiznání výchovného je ze strany žadatele rozhodující naplnění shora vymezených podmínek. Přesvědčení žalobce, že dle zákona má výchovné vždy obdržet jeden z rodičů, nemá oporu v právní úpravě. Správní orgány proto postupovaly správně, pokud u žalobce přistoupily k posouzení, zda o dítě pečoval v „největším rozsahu“.

IV.b) Pojem „péče v největším rozsahu“

26. Pojem „péče v největším rozsahu“ právní úprava blíže nedefinuje. Použití pojmu „největší“ vyjadřuje srovnání rozsahu péče ve vztahu k ostatním osobám, které o dítě do jeho zletilosti pečovaly. Nemusí se totiž jednat o porovnání péče pouze mezi dvěma osobami (tam by postačilo užití pojmu „větší“), v úvahu přichází vedle péče rodičů též péče dalších osob (např. prarodičů, pěstounů). Je přitom otázkou skutkovou, která z osob, jež o dítě v posuzovaném období pečovaly, tak činila (ve srovnání s ostatními osobami) v největším rozsahu.
27. Nutno uvést, že právní úprava počítá ve vztahu k osobám (ženám), u nichž byl důchodový věk již stanoven (před 1. 1. 2023) se zohledněním vychovaných dětí (viz § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, resp. předtím § 21 odst. 2 zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení), se zvýšením starobního důchodu bez žádosti (čl. II bod 4 zákona č. 323/2001 Sb.). Platí zde totiž vyvratitelná domněnka, že za vychované dítě se pro účely zvýšení důchodu o tzv. výchovné považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku. Pokud k takovému zvýšení důchodu při jeho stanovení nedošlo, je třeba o výchovné zvlášť požádat. V návaznosti na posouzení takové žádosti pak může dojít k přiznání výchovného osobě, která o dítě na základě skutkových zjištění pečovala v největším rozsahu a případně (zároveň) ke snížení důchodu osobě (ženě), u níž byl důchod stanoven se zohledněním těchto vychovaných dětí (čl. II bod 7 zákona č. 323/2021 Sb.).
28. Podle zvláštní části důvodové zprávy k návrhu zákona č. 323/2021 Sb. se *nebude zkoumat „kvalita“ výchovy*. Podstatnou indicií pro naplnění podmínky „péče v největším rozsahu“ je s ohledem na účel právní úpravy vymezení rozsahu časového období, po které neměla posuzovaná osoba v důsledku péče o dítě možnost profesního uplatnění, či po které byla možnost jejího pracovního uplatnění ve srovnání s ostatními pečujícími osobami zjevně snížena. Právě tato nevýhoda (nemožnost uplatnění, resp. horší uplatnění na trhu práce s dopady do výše příjmu pečující osoby), která zpravidla dopadala na osoby (ženy) pečující o dítě ve věku vyžadujícím celodenní péči, má být institutem výchovného kompenzována.
29. „Péče v největším rozsahu“ nevypovídá o kvalitě výchovy. Nejedná se o hodnocení toho, kdo byl lepší rodič ve vztahu k dětem, jejich výchově a materiálnímu zabezpečení. Tuto podmínku je nutno vykládat tak, že vyjadřuje tíži zásahu do pracovních a výdělkových možností rodiče, který nastal z důvodu osobní péče o dítě, typicky právě v raném věku dítěte. Výchovné má totiž kompenzovat omezení v důsledku této péče, projevující se ve výsledku negativně ve výši starobního důchodu osoby pečující v „největším rozsahu“. Je proto na místě vycházet z předpokladu, že péče o dítě v období, po které byla pečující osoba na mateřské a rodičovské dovolené, je primární indicií pro domněnku, že tato osoba naplnila podmínku péče o dítě v největším rozsahu. Tato domněnka je však vyvratitelná, neboť při posouzení podmínky péče v největším rozsahu je třeba hodnotit péči o dítě během celého období nezletilosti dítěte (shodně viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2024, č.j. 55 Ad 7/2023-26), a z možnosti naplnění podmínky péče v největším rozsahu nelze v individuálních případech vyloučit osoby, které o dítě pečovaly v dalších obdobích.

IV.c) Naplnění podmínek pro přiznání výchovného žalobcem

30. V případě žalobce nebylo sporu o tom, že splnil podmínky výchovy dítěte (viz výše ad A), konkrétně, že o své děti pečoval do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Spornou otázkou bylo naplnění podmínky péče v největším rozsahu, neboť společně s žalobcem o tyto děti pečovala (a rovněž naplnila podmínky výchovy dítěte) jeho manželka.
31. Podle čl. II bodu 5 zákona č. 323/2021 Sb. se v žádosti o přiznání výchovného (ke starobnímu důchodu stanovenému před 1. 1. 2023) uvádějí údaje o vychovaných dětech a o době a rozsahu osobní péče o dítě a čestné prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu a že nenastala překážka pro zvýšení starobního důchodu (viz výše ad C). Tímto způsobem však lze mít výchovu dítěte pro účely přiznání výchovného za prokázanou pouze tehdy, pokud zde nejsou důvodné pochybnosti o tom, že žadatel skutečně je osobou, která o dítě pečovala v největším rozsahu.
32. Pokud zde takové pochybnosti jsou, typicky v případě, že k výchově dítěte bylo nebo mělo být přihlédnuto při zvýšení procentní výměry starobního důchodu u jiné osoby, která o dítě pečovala, je nutno za tímto účelem doplnit dokazování. Ke zjišťování skutečnosti, která z osob pečovala v největším rozsahu, je tedy nutné při existenci pochybností přistoupit i tehdy, kdy druhé (jiné) pečující osobě výchovné přiznáno nebylo (např. právě z důvodu jejího úmrtí). V takové situaci je na žadateli, aby prokázal, že o vychované dítě pečoval v největším rozsahu. Za tímto účelem může označit potřebné důkazy (srov. § 52 správního řádu).
33. V rámci posouzení žádosti žalobce o zvýšení procentní výměry již přiznaného starobního důchodu o tzv. výchovné z důvodu výchovy dvou dětí (A., nar. X, R., nar. X) správní orgán zjistil, že matka dětí, A. Š., nar. X, ve svém profesním životě měla z důvodu péče o děti období, kdy výdělečnou činnost nevykonávala vůbec, a to po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené. Toto zjištění správního orgánu dokládá obsah správního spisu (osobní, resp. evidenční listy důchodového pojištění). Péče o obě děti manželů Š. se projevila v rámci přiznání starobního důchodu A. Š., která požádala o uznání výchovy těchto dětí v rámci žádosti o důchod v roce 1992. Toto zjištění žalobce nerozporoval, nicméně v žádostech o zvýšení starobního důchodu za vychované dítě podaných dne 31. 10. 2022 na příslušném formuláři v rámci čestného prohlášení o výchově dítěte uvedl, že o děti pečoval druhý rodič v menším rozsahu.
34. Pokud správní orgán měl na základě údajů ve svých evidencích pochybnosti o tom, že žalobce ve vztahu k výchově svých dětí naplnil podmínku péče v největším rozsahu (jak byla výše vyložena), postupoval správně, pokud žalobce vyzval k doložení skutečností podstatných pro přiznání nároku na výchovné (v čem spočíval větší rozsah jeho péče o děti oproti jejich matce, jak a ve kterém období ovlivnila péče o děti negativně pracovní kariéru žalobce, kdo osobně a celodenně pečoval o děti v raném věku). Za dané situace (existence pochybností o pravdivosti prohlášení žalobce, že o děti pečoval v největším rozsahu) byla taková výzva zcela na místě a správní orgán ji učinil za účelem zjištění stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 3 správního řádu).
35. Správní spis obsahuje odpověď žalobce na výzvu správního orgánu ze dne 20. 2. 2023, v níž žalobce uvedl, že nesdílí právní názor, že výchovné náleží jednomu z rodičů. Měl za to, že pokud se právní úpravy dožil pouze jeden z rodičů, správní orgán nemá zkoumat podíl zbylého rodiče na výchově dětí. K vyjádření žalobce doložil jednak vyjádření svých dětí ze dne 27. 2. 2023 a jednak odpovědi na otázky položené správním orgánem. Děti žalobce

potvrdily, že je matka a otec vychovávali po celou dobu společně. A uvedly, že považují za nesmyslné, aby byl zkoumán podíl otce na výchově, pokud matka již zemřela. Žalobce pak k otázkám správního orgánu uvedl, že jeho manželka pracovala jako prodavačka na směny a po dobu jejich směn (děti byly ve věku 3 a 5 let) pečoval o děti ve větším rozsahu žalobce. Manželka pracovala následně jako vedoucí (dětem bylo cca 8 a 12 let) v potravinách většinou do večera a péče o děti zůstala výhradně na žalobci.

36. K otázce, zda byl v průběhu péče o děti zaměstnán na kratší pracovní úvazek, zda čerpal ošetrovné při péči o nemocné dítě atd., žalobce ve svém vyjádření uvedl, že vozil děti na chatu, mezitím manželka přes víkend pracovala v zaměstnání (inventura). Když byly děti nemocné, v péči o ně se střídali, žalobce si většinou bral dovolenou nebo si musel dobu v zaměstnání nadpracovat. Pracoval na jednosměnný provoz, o děti tedy pečoval po celou dobu, kdy byla manželka v zaměstnání. Žalobce nicméně potvrdil, že o děti po dobu mateřské dovolené cca do 3 let pečovala ve větším rozsahu manželka, po této době většinou pečoval ve větším rozsahu žalobce.
37. S ohledem na účel aplikované právní úpravy, jak byl shora přestřeno, nelze přisvědčit argumentaci žalobce, že v případě úmrtí jeho manželky, již výchovné přiznáno být nemohlo, není na místě zkoumat rozsah jeho péče o vychované děti. Situace, kdy pečující osoba o výchovné nepožádala, kdy tato osoba nemůže o výchovné požádat, resp. kdy této osobě nemohl být důchod o výchovné navýšen, nezakládá automatický nárok druhé (či další) pečující osoby na přiznání výchovného. Takový postup z právní úpravy dovodit nelze. I v takovém případě je nutno ze strany žadatele trvat na prokázání podmínky péče o dítě v největším rozsahu v relevantním období, jak požaduje právní úprava. Nárok na výchovné se váže k osobě, která pro jeho přiznání splnila všechny zákonné podmínky. V případě úmrtí této osoby po dosažení zletilosti vychovaných dětí tento nárok zaniká, nelze jej s ohledem na účel právní úpravy přiznat druhému z rodičů (shodně viz rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 3. 2024, č.j. 61 Ad 10/2023-34). Tímto postupem nedochází k diskriminaci mužů (podmínky pro získání výchovného jsou nastaveny ve vztahu k ženám i mužům srovnatelně) či dokonce vychovaných dětí (k jejich podpoře není výchovné vůbec určeno). V aplikované právní úpravě soud neshledává ani rozpor s dobrými mravy, na něž žalobce v obecné rovině poukazoval.
38. Žalobce nečinil sporným, že jeho manželka o obě děti celodenně pečovala v průběhu mateřské a rodičovské dovolené. Dokumentace ke starobnímu důchodu A. Š., která je součástí správního spisu, dokládá, že manželka žalobce neměla po tuto dobu (v letech 1959-1962, a 1962-1965) příjmy ze zaměstnání. Při podání žádosti o starobní důchod manželka žalobce uvedla, že vychovala obě děti od jejich narození do jejich zletilosti, a tato skutečnost jí byla při rozhodnutí o důchodu zohledněna. Z evidenčních listů žalobce zároveň vyplývá, že po tuto dobu měl příjmy ze zaměstnání (od roku 1957 do roku 1992 byl zaměstnán ve společnosti Tesla Brno, s. p.). Jak uvedla žalovaná v odůvodnění napadeného rozhodnutí, evidenční listy důchodového zabezpečení nevykazují větší počet vyloučených dnů či náhradních dob pojištění, které by odpovídaly tomu, že žalobce v daném období musel zajišťovat péči o děti. V období, kdy manželka žalobce pečovala o děti na mateřské, resp. rodičovské dovolené, získal žalobce z hlediska možnosti pracovního uplatnění a případného kariérního růstu před svojí manželkou zjevný „náskok“. Pokud po skončení období mateřské a rodičovské dovolené až do období zletilosti dětí měli oba manželé plné úvazky a na péči a výchově dětí se podíleli, aniž by to ovlivnilo možnosti jejich pracovního uplatnění,

nelze mít u žalobce za prokázané tvrzení, že o děti v posuzovaném období pečoval v největším rozsahu ve smyslu aplikované právní úpravy.

39. V řízení nebyly prokázány skutečnosti, které by „vyvážily“ znevýhodnění v oblasti pracovního uplatnění, jemuž byla v důsledku celodenní péče o děti po jejich narození vystavena jeho manželka. Právě ke kompenzaci tohoto znevýhodnění byla přijata aplikovaná právní úprava. Žalobcem předložené důkazy (jeho vyjádření, čestné prohlášení dětí) tyto skutečnosti neprokazují. V řízení nebylo zpochybňováno, že by žalobce o děti pečoval, resp. vychovával je do jejich zletilosti nejméně po dobu deseti let. Žalované lze přisvědčit, že se jedná o povinnost vůči dětem; a tu měli oba jejich rodiče. Péče pracujícího rodiče o děti mimo pracovní dobu (víkendy, svátky apod.) rovněž spadá do již zmiňované povinnosti rodičů uspokojovat potřeby svých dětí po celou dobu jejich nezletilosti.
40. Pokud žalobce tvrdí, že tuto povinnost vykonával především on, nikoli jeho manželka, nebylo prokázáno, že by se to nějakým způsobem promítlo do možnosti jeho uplatnění na trhu práce, a že by zde tedy byla dána potřeba žalobci výkon této péče kompenzovat výchovným. Žalobce nevyvrátil domněnku, že o děti pečovala v největším rozsahu jeho manželka (výchovné by jí proto bylo jinak ke starobnímu důchodu přiznáno automaticky dle čl. II bod 4 zákona č. 323/2021 Sb.). Z uvedených důvodů lze tedy přisvědčit závěru žalované, že v případě žalobce nebylo prokázáno naplnění všech podmínek pro přiznání nároku na výchovné.

V. Závěr a náhrada nákladů řízení

41. Námitky žalobce soud vyhodnotil jako nedůvodné. Neshledal ani jiné důvody, pro které by bylo na místě žalobě vyhovět; proto žalobu zamítl (§ 78 odst. 7 s. ř. s.).
42. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Úspěšné žalované žádné náklady nad rámec její obvyklé úřední činnosti nevznikly, náhrada nákladů řízení jí tudíž přiznána nebyla (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2015, č. j. 7 Afs 11/2014–47).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 13. června 2024

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřová, Ph.D., v. r.

samosoudkyně